

Capitalitat i llocs de treball

Aquest document analitza l'evolució de diverses ciutats de la regió de Barcelona en termes de llocs de treball i residents ocupats, i compara dos moments amb dades del cens: 2001 i 2011, és a dir a principis de segle i en el moment àlgid de la crisi. La voluntat és comparar el valor de capitalitat, mesurada en atracció de treball en les capitals i centres més destacats i particularment en el cas de Terrassa i Sabadell. Compararem únicament llocs de treball i els ocupats, al marge que els residents treballin en el seu o en un altre municipi, factor important, ja que la mobilitat és alta, però el desequilibri estudiat aquí seria l'existent entre oferta de treball (llocs) i demanda (ocupats). El moment de crisi suposa destrucció de llocs de treball i també un menor nombre d'ocupats residents. Els aturats no computen en la relació de dades, per la qual cosa la crisi es detecta en ambdós valors i no es pot al·legar com un factor que faci la inadequada la comparació.

Finalment, un municipi pot ser atractiu per l'oferta de llocs de treball en serveis o en indústria, però mesurarem la seva 'capitalitat' pel conjunt dels llocs de treball al marge del detall del seu ram, factor que tampoc no es negligible. Amb aquest fet descobrirem municipis industrials que concentren més oferta que demanda pròpia i que són també grans atractors

Taula 1: valors de llocs de treball i ocupats a un conjunt de ciutats de la regió de Barcelona, en les dates 2001 i 2011.

	2001				2011				diferencial 2011- 2001
	Llocs de treball localitzats (1)	Població ocupada resident (2)	Diferència (1) - (2)	% (1) / (2)	Llocs de treball localitzats (1)	Població ocupada resident (2)	Diferència (1) - (2)	% (1) / (2)	
Barcelona	765.898	645.419	120.479	119%	811.578	681.377	130.201	119%	0,4%
Badalona	54.821	87.116	-32.295	63%	56.479	83.360	-26.881	68%	5%
L'Hospitalet	66.490	103.195	-36.705	64%	75.257	98.752	-23.495	76%	12%
Montcada i Reixac	15.698	12.306	3.392	128%	13.892	14.095	-203	99%	-29%
Sta. Perpètua de Mogoda	15.369	9.623	5.746	160%	13.816	10.330	3.486	134%	-26%
Terrassa	67.541	78.005	-10.464	87%	61.033	83.799	-22.766	73%	-14%
Rubí	27.580	28.958	-1.378	95%	24.486	29.400	-4.914	83%	-12%
Barberà del Vallès	17.424	12.741	4.683	137%	17.426	13.853	3.573	126%	-11%
Ripollet	9.260	13.880	-4.620	67%	8.577	15.383	-6.806	56%	-11%
Castellar del Vallès	6.978	8.671	-1.693	80%	6.655	9.469	-2.814	70%	-10%
Sabadell	69.260	81.200	-11.940	85%	60.779	80.382	-19.604	76%	-10%
Sant Cugat del Vallès	27.089	28.912	-1.823	94%	45.519	38.798	6.720	117%	24%
Cerdanyola del Vallès	19.099	25.004	-5.905	76%	26.642	24.959	1.684	107%	30%
Granollers	31.666	25.406	6.260	125%	30.160	24.403	5.757	124%	-1%
Mollet del Vallès	15.229	22.577	-7.348	67%	15.818	20.734	-4.916	76%	9%

Font: Idescat, a partir del Cens de població i habitatges de l'INE. El Cens 2011 inclou dades provinents d'enquesta. Els resultats han estat convenientment arrodonits i es mostren sense decimals. Per aquesta raó algun total pot no coincidir amb la suma de la seva desagregació.

Les ciutats exposades són les del Vallès per a les quals hi ha dades a l'IDESCAT per al 2011, més tres del Barcelonès per a comparança (en canvi, per al 2001 estan disponibles totes les poblacions). Les dades ens mostren el panorama següent:

- El 2001 algunes ciutats destacaven per la major oferta de llocs de treball que nombre de residents ocupats (sia dins o fora del municipi), essent Barcelona, Granollers i tres nuclis industrials: Montcada i Reixac, Santa Perpètua de Mogoda i Barberà el Vallès.
- En canvi, deu anys després, 2011, continuen sobresortint Barcelona i Granollers, apareixen Cerdanyola i Sant Cugat del Vallès i es mantenen Santa Perpètua i Barberà. Montcada hauria passat a ser deficitària de llocs de treball.
- L'increment de llocs de treball oferts és molt gran a Barcelona, que passa de 120 a 130 mil, amb un 19% en més que la seva demanda interna en les dues dates. Com a guanya positiu cal referir el cas de Cerdanyola i de Sant Cugat, ja que passen de dèficit, el 2001, a excedent, el 2011, essent notable el cas de Sant Cugat, amb 6.720 llocs més d'excedent, un 17% més de la seva demanda, situació que la posa al mateix llinyar relatiu de Barcelona. Granollers, tot i mantenir un excedent del 24%, conservaria l'antiga posició (excedent 25%), mentre que els nuclis industrials de Santa Perpètua i Barberà continuen oferint un sobrant, però baixen de proporció, essent el cas més espectacular el de Santa Perpètua, que passa del 160 al 134%.
- Tots els increments semblen correspondre a serveis i nova economia, com els el cas de Barcelona, Sant Cugat i Cerdanyola, mentre que tots els declivis en valors absoluts i relatius se'ls pot associar un caire industrial. Aquest és el cas de Montcada, Santa Perpètua, Terrassa, Rubí, Barberà, Ripollet, Castellar i Sabadell.
- Els grans nuclis històrics, com Badalona i l'Hospitalet al Barcelonès i Terrassa i Sabadell al Vallès ofereixen evolucions contraposades: en totes elles hi ha hagut sempre major demanda que oferta laboral, amb dèficits importants, que s'han incrementat a les dues ciutats del Vallès, però que han disminuït a les del Barcelonès. Així, Terrassa passa de menys 10 mil llocs a menys 22 mil, mentre que Sabadell ho fa de menys 12 mil fins a menys 19 mil. El 2001, ambdues ciutats oferiren ocupació a una proporció del 85%, aproximadament, de la seva població, i han passat el 2011 han baixar-la a l'entorn del 75%.
- En aquesta dècada, Sabadell ha perdut més de 8.000 llocs de treball localitzats, Terrassa més de 6.000. Badalona ha mantingut els que tenia i l'Hospitalet n'ha guanyat uns 9.000. Granollers n'ha perdut uns 1.500 i Mollet s'ha mantingut. Res no és, doncs, estable ni coincident, sinó més aviat molt dinàmic.
- Barcelona, per gran, pot semblar un vaixell amb molt inèrcia i poca variació relativa, però en deu anys ha guanyat més de 45.000 llocs de treball. Sant Cugat, per la seva banda, n'ha guanyat més de 18.000. En una altra lliga hi ha l'Hospitalet que en guanya en menor mesura (8.700) empatant amb Cerdanyola (7.500). I pràcticament tota la resta en perd. Barcelona sola guanya el doble de llocs del que és la suma de les pèrdues de les ciutats del quadre. Podem dir que és un combat dur i allunyat de factors "d'equilibri territorial".
- Si ser dins o fora de l'Àrea metropolitana de Barcelona assoleix dos colors molt diferents, comparar Barcelonès i Vallès, també resulta espectacular: els tres municipis del Barcelonès haurien guanyat, en una dècada, 56 mil llocs de treball, mentre que el Vallès, tot i el comportament de Cerdanyola i de Sant Cugat, només 2600 (més de 21 cops més). Metròpoli ciutat, contra metròpoli regió?
- Un municipi com l'Hospitalet, el 2011, s'assemblaria Terrassa i Sabadell, per evolució positiva, al oferir de l'ordre de tres quartes parts de l'ocupació que demana, xifres que coincideixen amb les dues capitals del Vallès Occidental i que es deuria a una extensió de la capitalitat metropolitana, és a dir de Barcelona, cap al seu terme. Aquest fet positiu no es produiria les capitals del Vallès ja que la seva trajectòria és

de retrocés. Aquesta evolució de Terrassa i Sabadell contrasta amb el cas de Cerdanyola i Sant Cugat que de dèficit han passat a excedent. Sembla evident que hi hem d'associar un factor de prestigi de façana a la B30 i de nous i grans desenvolupaments associats a aquesta efecte (en el cas de Cerdanyola hi deu comptar la Universitat). Una inducció que atorga capitalitat a les noves ciutats mentre que les dues velles capitals queden somortes i amagades darrera de polígons industrials.

- Les ciutats del Vallès Oriental (l'estadística d'IDESCAT n'ofereix només dues) es comporten de manera diferent a les del Vallès Occidental. Per una banda, Granollers s'hauria mantingut resistent en capitalitat i no davallada, mentre que Mollet hauria aturat el dèficit i guanyat equilibri. Sense arribar al cas de Cerdanyola o Sant Cugat, Mollet hauria jugat també el paper de façana a l'autopista.

En conclusió, si el 2001 Terrassa i Sabadell es diferenciaven molt de Badalona i l'Hospitalet, deu anys després han acabat essent molt semblants, tant en volum de dèficit de llocs de treball com respecte els residents ocupats, i tant sigui en valors relatius com en valors absoluts (valors de l'ordre dels 20 mil llocs de treball en dèficit). Aquest fet planteja diverses consideracions:

- El perfil de les dues capitals s'assembla molt més del que podíem esperar quan sovint comparem la diferència de temes municipals, de les polítiques urbanes recents, els municipis de l'entorn, etc.
- Una aposta pel fet industrial tradicional no serà prou per si mateix com per recuperar una bona dosi d'ocupació a les capitals històriques de Terrassa i Sabadell, a no ser que sigui en opcions lligades a nova economia (inversió exterior, innovació,...).
- La modernització territorial i el vincle metropolità han estat uns factors clau en la diferència de 'marca' de les ciutats que han fet canvis: Cerdanyola, Sant Cugat, l'Hospitalet i, en menor mesura, Mollet i Badalona.
- L'opció per l'actualització de la marca de Terrassa i Sabadell hauria de comptar amb fortes opcions urbanes i d'escala territorial si volen recuperar un pes de capitalitat, la manca del qual les dissolgui encara més. A favor seu hi jugaria el fet de la possible associació de les dues per a cooperar en un projecte de polaritat de 200+200=400 mil habitants.
- Sense opcions d'encaix territorial i de liderat del conjunt del Vallès, el territori conjunt perd oportunitats i es desestructura continuadament, vist el fet que només el continu metropolità (amb Cerdanyola i Sant Cugat inclosos) juga a centralitat, tot estenent la perifèria al seu entorn. És, potser, un joc de suma zero, on uns guanyen i altres hi perden.

manel larrosa
mlarrosa@coac.net
juliol 2017.

Annex: capitalitat i llocs de treball en l'àmbit del continuu de Barcelona

El text anterior explica, bàsicament, la relació de Barcelona amb el Vallès en termes d'atracció de llocs de treball. Per complementar-ho el quadre següent aporta dades del conjunt de municipis de l'entorn immediat de la capital.

Taula 2: valors de llocs de treball i ocupats a un conjunt de ciutats de l'entorn de Barcelona, en les dates 2001 i 2011.

	2001				2011				diferencial 2011-2001
	Llocs de treball localitzats (1)	Població ocupada resident (2)	Diferència (1) - (2)	% (1) / (2)	Llocs de treball localitzats (1)	Població ocupada resident (2)	Diferència (1) - (2)	% (1) / (2)	
Barcelona	765.898	645.419	120.479	119%	811.578	681.377	130.201	119%	0,4%
Sant Adrià del Besòs	10.529	12.780	-2.251	82%	9.223	12.795	-3.572	72%	-10%
Santa Coloma de Gramenet	19.205	48.838	-29.633	39%	18.595	42.649	-24.054	44%	4%
Badalona	54.821	87.116	-32.295	63%	56.479	83.360	-26.881	68%	5%
Castelldefels	15.184	17.677	-2.493	86%	16.465	28.357	-11.893	58%	-28%
Gavà	15.184	17.677	-2.493	86%	15.331	19.099	-3.768	80%	-6%
Viladecans	14.608	26.599	-11.991	55%	14.444	26.704	-12.259	54%	-1%
Sant Boi de Llobregat	23.521	34.156	-10.635	69%	25.005	32.444	-7.439	77%	8%
L'Hospitalet	66.490	103.195	-36.705	64%	75.257	98.752	-23.495	76%	12%
Esplugues de Llobregat	15.361	20.673	-5.312	74%	16.058	18.527	-2.469	87%	12%
Sant Joan Despí	12.712	13.489	-777	94%	15.084	13.773	1.311	110%	15%
Cornellà de Llobregat	27.751	35.292	-7.541	79%	31.364	32.856	-1.492	95%	17%
El Prat de Llobregat	31.775	27.726	4.049	115%	38.755	25.572	13.183	152%	37%
Molins de Rei	9.533	9.692	-159	98%	8.025	11.444	-3.419	70%	-28%
Sant Andreu de la Barca	12.180	10.867	1.313	112%	10.275	11.346	-1.071	91%	-22%
Sant Vicenç dels Horts	8.124	11.415	-3.291	71%	6.969	10.532	-3.563	66%	-5%
Sant Feliu de Llobregat	12.872	19.511	-6.639	66%	12.083	17.918	-5.835	67%	1,5%

Font: ídem de la Taula 1.

La taula agrupa blocs de poblacions, com són el Besòs, El Delta del Llobregat marge dret, el marge esquerra i el canal del Riu en l'àmbit interior de l'AMB. Les conclusions i els resultats municipals s'orienten, a grans trets, segons aquestes agrupacions:

- Només el marge esquerra del Llobregat, configurat per poblacions que són extensió a ponent de Barcelona assoleixen clars valors positius de guany de llocs de treball, (mes de 22.000 llocs, que seria de l'ordre de la meitat dels de Barcelona, amb més de 45.000). Tots els municipis tenen guanys positius i tots haurien guanyat oferta respecte la seva població ocupada.
- En el marge dret del Llobregat, els valors són positius, però de l'ordre del 10% del marge esquerra (amb 2.700). Castelldefels i Sant Boi amb guanys positius, Gavà amb positius insignificants i Viladecans amb valors negatius. Les dues bandes del Llobregat senyalarien dues realitats marcades per fet de la continuïtat o no amb la capital. En aquests municipis, només Sant Boi hauria guanyat oferta respecte la seva població ocupada, mentre que els altres tres n'haurien perdut.
- L'àmbit del Besòs, assoleix valors lleument negatius, resultat de l'empat dels valors positius de Badalona respecte dels negatius de Santa Coloma i Sant Adrià. Sant

Adrià senyalaria el cas amb major pèrdua d'oferta laboral respecte la seva demanda (població ocupada).

- El canal del Llobregat entre Sant Feliu i Sant Vicenç es de valors negatius (pèrdua de 5.300 llocs), que afecten cada un dels municipis, el que menys Sant Feliu, de forma a que a major distància del delta més pèrdua. Molins de Rei i Sant Andreu de la Barca senyalen pèrdues d'oferta respecte demanda interna superiors al 20%. Valors que són comparables a Castelldefels, fet que indica com la distància és castigada.

La dinàmica que ens mostra l'entorn immediat de Barcelona és de la mateixa lògica de centre respecte perifèria que la que ens mostrava Barcelona respecte del Vallès, però no de la mateixa intensitat, ja que les xifres són menys contrastades. Si els municipis del Vallès de la Taula 1, havien guanyat 2.600 llocs de treball respecte els 45.000 de Barcelona (una relació 17 vegades superior) i amb el preu que pràcticament només dos municipis en guanyaven (Sant Cugat i Cerdanyola), el contrast amb l'entorn immediat de la capital és força diferent. Els municipis de la Taula 2, en conjunt, sumen 19.500 llocs de treball més respecte els 45.000 més de Barcelona, en una relació en la qual la capital és 2,3 vegades superior a la seva perifèria, no les 17 vegades del Vallès.